

SOSYAL ZÜMRELERİN FARKLI ÜREMELERİNİN TETKİKİ

Ratip Yüceuluğ

Muhtelif memleketlerin istatistikleri üzerinde yapılan incelemeler, ölen insanların %40 ile %67 arasında değişen bir kısmının evlenme akdi yapmadan, evlenmiş olanların da %14 ile %33 arasında değişen bir kısmının çocuk bırakmadan ölüp gittiklerini göstermektedir¹. Bu hesaba göre her neslin bir evvelki neslin tamamından değil $0,60 \times 0,85 = 0,51$ ile $0,33 \times 0,67 = 0,22$ arasında değişen pek cüz'î bir kısmından meydana geldiği neticesine varılır.

Diğer taraftan gelecek nesli meydana getiren kesre dahil fertlerin, bu konudaki iştirakleri muhtelif nisbet ve ölçüler dahilinde meydana gelir. Bunun da sebebi müstakbel nesli meydana getiren nüfus kitlesinin muhtelif sosyal gruplara ayrılmış bulunmasıdır. Umumî kaide olarak, yüksek sınıflar orta sınıflardan, orta sınıflar da aşağı sınıflardan daha az üreme kudretine maliktiler. İstatistiklerle yapılan birçok araştırmalar, üreme kudretinin zenginlik, asalet, ilim, yüksek idarî mevki, meslek ve hayat inceliği, şehirlerde ikamet gibi unsurlarla tersine orantılı olduğunu göstermiştir.

Muhtelif sosyal sınıfların üreme kudretlerindeki farkların derecesini ölçmek çok güçtür. Çünkü bu kudret zaman ve mekân dahilinde çok büyük değişiklikler arzettiği gibi, ölçülmesi hususunda kullanılan usuller de kusurludur.

Umumiyetle hâdise, her evliliğe isabet eden ortalama çocuk sayısına, ekseriya muayyen bir yaştan sonra yaşayan evlilerden her çifte isabet eden ortalama çocuk miktarına istinaden tetkik edilir. Bu kâfi değildir. Çünkü bir nüfus kitlesinin üremesi:

¹ 1945 yılında yapılan bir anket neticesine göre, köylerimizde evlenmeden ölüp gidenlerin erkeklerde %58, kadınlarda %49, ortalama %53, evlenip de çocuk bırakmadan ölüp gidenlerin, erkeklerde %9, kadınlarda %12, ortalama %11 olduğu tesbit edilmiştir.

- 1 — Evlenmelerin çokluğu
- 2 — Evlenme yaşı
- 3 — Doğum yapanların ortalama yaşı
- 4 — Her evliliğe isabet eden ortalama çocuk sayısı
- 5 — Evlenmeden önceki ve bütün doğurganlık devresindeki ölümler gibi birçok âmillerin etkisine tâbidir.

Bütün bu âmilleri hesaba katacak yerde, hâdiseyi yalnız her aileye isabet eden ortalama çocuk sayısına istinaden tetkik etmek, üreme farkını kesin olarak tebarüz ettiremez.

Diğer bir zorluk da fertleri sosyal sınıflara ayırmaktan doğmaktadır. Fılvaki aşığı ve yukarı sosyal sınıflar denildiğı zaman bu iki terimden ne kastedildiğini kat'i olarak tespit etmek mümkün değildir. Çünkü her iki anlam zenginlik, kültür, mevki, meslek, yaşayış ve itiyat başkahklar ve bir dereceye kadar da köylerde veya şehirlerde ikamet gibi unsurların bir arada mütalâası ile tefrik edilebilir. Bütün bu halleri aynı zamanda hesaba katmak mümkün olmadığından hâdiseyi bunlardan her birisini ayrı ayrı ele almak suretiyle tetkik etmek icap eder.

Bu esası bu suretle tespit ettikten sonra hâdiseye üzerine müessir olan faktörlerden her birisini ayrı ayrı ele alarak tetkik edebiliriz.

Şehirler Nüfusu İle Köyler Arasındaki Üreme Farkları:

Yapılan birçok araştırmalar köyler nüfusunun şehirler nüfusundan daha fazla ürediğini göstermektedir. Halbuki umumi müşahedemize istinaden şehirler nüfusunun bilhassa bunlardan büyük olanlarının köyler nüfusuna nispetle daha süratle inkişaf ettiğini söyleyebiliriz.

Köyler nüfusunun, şehirler nüfusuna nispetle daha fazla üremesi hâdisesi umumî müşahedemize bir tezat teşkil eder gibi görünürse de hakikatte böyle değildir. Çünkü şehir nüfuslarının bir kısım artışları köylerden şehirlere doğru vukua gelen göçlerden hasıl olmaktadır.

O halde köylerde ve şehirlerde yaşayan nüfus topluluklarının tabii artışlarını (doğum ve ölüm farkından mütevellit artış) şehirlerde göçlerden ileri gelen artışlardan, köylerde ise yine göçlerden ileri gelen eksilişlerden sarfınazar etmek suretiyle hesaplamak mümkündür. Fakat bu suretle umumî artış üzerine istinat edecek yerde yalnız tabii artış üzerine istinat etmek de hâdisenin seyri hakkında kesin bir fikir vermeğe kâfi gelmez. Çünkü nüfusun durmadan köylerden şehirlere ve şehirlerden köylere doğru yer değiştirmesi, her

iki nüfus kategorisinin yaş terekükplerini bozar ve tabii artışların mukayesesini imkânsız bir hale sokar.

Diğer taraftan köylerden şehirlere doğru vukua gelen göç hareketleri, orta yaşlardaki nüfusun yani doğumu fazla ölümü az bulunan sınıfların şehirlerde çoğalmasını, köylerde azalmasını intaç edeceğinden, şehirler nüfusu köyler nüfusuna nispetle daha elverişli bir hale gelir ve tabii artış sun'î olarak şehirlerde yükselir. Bu itibarla yalnız tabii artışın incelenmesi, iki nüfus grubunun üremesi hakkında bize yanlış fikir verir. O halde, şehirler nüfusu ile köyler nüfusunun üremeleri arasında mukayese yapabilmek için yaş terekükübünün tesirlerini izale etmek, diğer bir deyim ile bunların yaş terekükpleri müsavi olduğu takdirde tabii artışlarının ne olacağını hesaplamak lâzımdır. Bu da iki tarzda yapılabilir:

- 1 — Tip nüfus usulü,
- 2 — Hayat tabloları usulü.

Birinci usulde ölüm, doğum nispetleri iki nüfusun hakikî yaş terekükplerine istinaden değil de, her iki nüfusun yaş terekükplerinin, tip nüfus olarak seçilen üçüncü bir nüfusun yaş terekükpü gibi olduğu farzedilerek hesaplanır.

İkinci usulde, hayat tablolarına istinaden, göç hâdiseleri veya muhtelif senelerde vukua gelen doğumların tahavvülü gibi âmiller tarafından ihlâl edilmediği takdirde, nüfusun yaş terekükübünün ne olacağı hesaplanır ve elimizde aynı zamanda ölüm, evlenme ve evlilerin doğurganlık durumlarını gösteren tablolar da bulunduğu takdirde nüfusun gelecek nesilde arzedeceği artış veya eksiliş tespit edilir.

Bu usullerin her ikisi de, şehir ve köy nüfuslarının yaş terekükplerinin başka başka oluşunun tesirlerini izale ederlerse de, bazı mahzurları da vardır. Filvaki ölüm ve doğum nispetleri şehirlerde mevcut bütün nüfus nazarı itibara alınarak hesaplanır. Halbuki bu nüfusun bir kısmı köylerden gelmekte ve bunlar şehirlî olan nüfustan farklı karakterleri taşımaktadır. Bu müşkülâtın izale si de imkânsızdır.

Zenginlik Esasına Göre Farklı Üreme:

Sosyal sınıfların üreme farklarının incelenmesi gayesi ile yapılan araştırmalardan en ehemmiyetlisi muhtelif nüfus gruplarının zenginlik esasına göre tasnifi üzerine istinat eder.

Fakir sınıflarda doğumların ve üremenin yüksek olduğu genel olarak müşahede edilen ve istatistikler tarafından da geniş ölçüde teyit edilen bir hakikattir.

Yapılan bütün tetkikler gerek gayri safi ve gerekse safi üremenin az refahlı sınıflarda daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Zenginlik esasına göre yapılan tetkiklerde, en yüksek sınıflar grupuna dahil kitlenin büyük bir kısmının şehirlerde oturduğunu da gözönünde bulundurmak lâzımdır. Umumiyetle şehirlerde yaşayanlar köylerde yaşayanlardan daha az ürerler, o halde zengin sınıfların artışı onların zenginlik vasıflarından ziyade daha çok şehirlerde yaşamalarından ileri gelebilir. Bu itibarla zenginlik esasına göre yapılan tetkiklerde köyler ve şehirler nüfusları ayrı ayrı incelenmelidir.

Avrupa memleketlerinin birçoklarında istatistikler, büyük şehirlerin muhtelif semtlerinde vukua gelen doğumlar ve ölümler hakkında bilgi vermekte ve bu semtleri zenginlik esasına göre gruplara ayırabilecek unsurları da ihtiva etmektedir. Semtleri ve mahalleleri zenginlik esasına göre gruplara ayırmak için, vergilerin veya ev kiralalarının ortalama tutarları, muayyen bir haden fazla gelire sahip olanların çokluğu, amelelerde gündeliklerin nispetleri, her meskene isabet eden oda adedi, her odaya isabet eden ortalama insan sayısı ve ilâh gibi unsurlar esas olarak alınabilir.

Birçok Avrupa memleketlerinde yapılan tetkikler, zengin semtlerden fakir semtlere doğru gidildikçe tabii artışın muntazam bir şekilde arttığı görülmüştür.

Bununla beraber bulunan neticeler, zengin sınıflara nispetle fakir sınıflarda tabii artışın daha fazla olduğunu göstermekle beraber, muhtelif semtlerin sosyal zümreler bakımından terekübünün mütecanis olmaması ve diğer bir takım ihlâl edici âmillerin ortaya girmesi yüzünden, bu yüksek artışın nispet ve ölçüsünün ne olduğu hakkında kesin bir fikir veremez.

Filvaki şehirlerin gelişmesi ve güzelleşmesi üzerine zengin semtlerin nüfusları azalmaya ve fakir semtlerin nüfusları kesafet peyda etmeye temayül eder. Bu suretle zengin semtlerde doğanların mühim bir kısmı tamamiyle doğdukları semtlerde ölmedikleri gibi, fakir semtlerde, buralarda doğmayan birçok kimseler de ölmektedir. Diğer taraftan refahlı şahısların birçok gayri meşru çocukları fakir mahallelerde doğmakta ve orada doğmuş gibi görünmektedir. Bundan başka şehre göç edenlerin büyük bir kısmı orta yaşlardaki sınıflardan tereküp ettiğinden, bunların yerleştikleri semtlerde ölümlerden ziyade doğumlar artmaya temayül etmektedir. Bu ihlâl edici âmiller muhtelif semtlerin tabii artışları üzerine, muhtelif istikamette ve muhtelif vusat ve şiddette mühim tesirler icra ettiğinden artış farklarının ne nispet ve ölçüler dahilinde olduğunu kesin olarak hesaplamaya imkân vermezler.

Müreffeh sınıflarla refahlı olmayan sınıfların üremeleri arasında mühim farklar bulunduğunun en iyi misali veraset istatistiklerinden istidlâl edilebilir.

Bu konuda incelememizi genel doğumlara istinaden mi yoksa genel doğumlardan çocuk ölümleri çıkarıldıktan sonra kalan safi doğumlara istinaden mi yapmak lâzımdır meselesi nazarı itibara alınacak en mühim noktadır.

Meselâ Fransa'da 1902 - 1905 ve 1907 - 1909 senelerine müsadif devrede, ortalama olarak her sene ölen ve miras bırakan kimseler sayısının 358.000 olduğu tespit edilmiştir. Bu 358.000 mülk sahibinin sayı itibarıyla varlıklarını sabit bir seviyede tutabilmeleri için ölümlerinde kendi sayıları kadar evlât bırakmaları icap eder.

Yine aynı istatistiklere göre aynı devrede meşru veya tabii çocuklara bırakılmış olan miras hisselerinin ortalama miktarı 558.000 dir. Ana-babalarının vefatından sonra hayatta kalan evlâtların her birisinin hem anadan, hem de babadan tevarüs edeceklerini hesaba kattığımız takdirde $558.000/2 = 229.100$ rakamı miras alan evlâtların sayısını gösterecektir.

Bu hesaba göre mal ve mülk sahibi Fransızların, kendi hallerine terkeddikleri takdirde, her 100 tanesinin 80 evlât bırakacağı, yani bir nesil için de %20 nispetinde azalacağını göstermektedir.

Refahlı ve zengin sınıfların az üredikleri, ana-babalarından tevarüs eden çocukların ortalama sayıları ile, mal ve mülk sahibi olan ve olmayan ebeveynlerden meydana gelip de ebeveynlerinin ölümünde hayatta kalan ortalama çocuk sayısının mukyeesinden de çıkarılabilir. Paris için bu şekilde yapılan bir hesap bütün evlilere düşen ortalama çocuk sayısının 2,22, yalnız mal ve mülk sahibi olan evlilere düşen ortalama çocuk sayısının 2,08 olduğunu, bundan başka bir veya iki çocuklu aileler yüzdesinin mal ve mülk sahipleri arasında; 3, 4 ve 5 çocuklu aileler % desinin ise genel nüfus içerisinde daha yüksek olduğunu göstermiştir. Hülâsa mal ve mülk sahiplerinin muhtelif kategorilerinin üremesi bunların servetleri ile tersine orantılı olarak tahavül eder.

Bütün nüfusu kavrayan gelir ve patrimuvan vergisi istatistiklerine istinaden yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlar da alâkayı çekecek mahiyettedir. Muhtelif memleketlerde yapılan bu neviden araştırmalar muayyen bir haddenden yukarı gelir sahiplerinden her evliye düşen ortalama çocuk sayısının azalmakta olduğunu göstermiştir.

Bu hesaplar diğer taraftan muayyen bir haddenden aşağı gelir ve patrimuvanlarda aileyi teşkil eden fertler sayısının azalmakta olduğunu da göstermek-

tedir. Bu neticenin sefil sınıfların da çok az üredikleri kâdesiyle izah edilebileceği düşünülebilir. Ancak nüfusun bu kategorisinin vergi ile mükellef tutulmadığını ve henüz yeni kurulmuş, ne miras ve ne de çalışma suretiyle patrimuvan elde edememiş, yeni çocuk meydana getirmeye başlayan çok genç kimselerden tereküp ettiğini de hesaba katmak lâzımdır.

Tahsil Gruplarına İstinaden Farklı Üreme:

Muhtelif sosyal sınıflarını kültür bakımından gruplara ayırarak üreme farkları incelenebilir. Bu hususta yapılması mümkün araştırma okur yazar olanlarla okur yazar olmayanların üreyişlerinin tetkikidir. Bu konuda yapılan araştırmalar okur yazar olanların okur yazar olmayanlardan daha fazla ürediklerini göstermiştir. İlk bakışta şimdiye kadar bahsettiğimiz araştırmaların neticeleri ile tezat teşkil eder gibi görünen bu sonuç, hakikatte öyle değildir. Filvaki bugün medenî memleketlerde okur yazar olmayanların sayısı pek mahduttur ve bu hal mutlak sefalet halile intibak etmektedir. O suretle ki nüfus kitlesinin okur yazar olanlarla okur yazar olmayanlar şeklinde tefriki yüksek tabakalarla aşağı tabakaların tefrikine değil, aşağı tabakalarla süfli tabakaların tefrikine tekabül eder. O halde okur yazar olmayanların üreyişlerinin çok az olması en aşağı doğurganlık kaidesi ile tezat teşkil etmez. Bilâkis nüfusun düşkün sınıflarının yalnız aşağı tabakalardan değil, fakat aynı zamanda yüksek tabakalardan daha az bir artış arzettiklerini gösterir. Bununla beraber memleketimiz için yapılacak bu neviden bir araştırmanın aynı neticeyi vereceği söylenemez. Çünkü memleketimizde okur yazar olmayanların nispeti çok yüksektir ve okur yazar olmamak hali mutlak sefalet haline tetabuk etmez.

Muhtelif Meslek Gruplarına İstinaden Farklı Üreme:

Nüfus meslek esasına göre tasnif edildiğinde, servet esasına göre yapılan tasnif neticesindeki sonuçlara müsavi neticeler elde edilir. Harpten evvel Macaristan'da yapılan bu nevi araştırmalar amele sınıfının binde ondört nispetinde, entelektüel sınıfın binde oniki buçuk nispetinde, entellektüel sınıftan da serbest meslek sahiplerinin binde 10,9 nispetinde birer artış kaydettiklerini göstermiştir.

Meslek erbabının tabii artışları, ölenlerin meslekleri ile doğanların babalarının meslekleri hakkındaki donnelere istinaden hesaplanır. Bu sebepten varılan sonuçlar hakikatten uzak olabilir. Çünkü ölenlerin birçoğu hayatlarının büyük bir kısmında yapmış oldukları esas mesleklerini ihtiyarlık zamanlarında terketmiş olduklarından oğullarının dahil olduğu meslek kategorilerinde görülmezler. Bu mahzuru, donneleri çok büyük sınıflara ayırmak suretiyle kısmen ortadan kaldırmak mümkündür.

Muhtelif meslek gruplarına dahil fertlerin farklı üremeleri, her meslek grupuna dahil ailelere isabet eden ortalama çocuk sayısının incelenmesi suretiyle de aydınlatılabilir. Sayısız birçok araştırmalar hemen her yerde yüksek meslek kategorilerinde her aileye düşen ortalama çocuk sayısının aşağı meslek kategorilerindeki ailelerden her birisine düşen çocuk sayısından daha düşük olduğunu göstermiştir.

Müreffeh ve yüksek meslek kategorilerinin arzetmiş oldukları az çocukluk, bu nüfus kategorilerinin kendi hallerine terkedildikleri takdirde, nesiller değıştikçe sayı bakımından gerileyeceklerini göstermektedir. Gerçekten bir nüfus topluluğu ortalama hesapla üçten az çocukla kendi varlığını idame edemez. Her çiftin ikişer çocuk yaptığını farzettığımız takdirde bütün çocuklar reşit yaşa erişemeyecekleri gibi, reşit yaşa ulaşanların hepsi evlenmeyecek ve evlenenlerin de hepsi çocuk sahibi olamayacaklarına göre nüfus azalacaktır. Yapılan incelemeler Amerika nüfusunu sabit bir seviyede tutabilmek için her evli Amerikan kadınının 2,62 çocuğa sahip olması, evli kadınların 1/6 sını kısır farzettığımız takdirde de kısır olmayan her evli kadının 3,15 çocuk yapması gerektiği hesaplanmıştır. Diğer bazı araştırmalarda Sırbistan nüfusunun sabit bir seviyede tutulabilmesi için her ailenin 2,5 Prusya ve Norveç nüfuslarının sabit bir seviyede tutulabilmesi için her ailenin ortalama 3,3 çocuğa sahip olması lâzım geldiği neticesine varılmıştır.

Genel nüfusun sabit bir seviyede tutulabilmesi için gerekli bulunan ortalama çocuk sayısı, yüksek sınıfları sabit bir seviyede tutabilmek için gerekli ortalama çocuk sayısının aynı olduğu söylenemez. Bununla beraber bu sonuncu ortalamanın birinci ortalamaya nazaran daha düşük olmaması lâzım geldiği söylenebilir. Çünkü her ne kadar yüksek sınıflarda ölüm az ve reşit yaşlara ulaşmak ihtimali daha fazla ise de bunlar arasında evlenme ihtimali ve evlenenlerin de fazla çocuk yapma ihtimali daha azdır.

İtalyada bu neviden yapılan bir araştırma çiftçi çocuklarının %78,6 sının, zabıta, memur ve mütekaif çocuklarının %49,9 unun, sanat ve ticaret erbabının çocuklarının %66 sının, serbest meslek erbabının çocuklarının %68 inin evlenmiş buldukları neticesini vermiştir.

Bu neticeler yüksek sosyal sınıfların sayı bakımından mevcudiyetlerini muhafaza edebilmeleri için bunlara isabet eden ortalama çocuk sayısının, umum nüfusa isabet eden ortalama çocuk sayısından daha yüksek olması lâzım geldiğini gösterir. Bundan da yüksek sınıflar kendi hallerine terkedildikleri takdirde sönüp gitmeğe mahkûm olacakları neticesi çıkarılır.

Farklı Üremelerin İstisnaları:

Muhtelif sosyal sınıfların farklı üremeleri ve yüksek sınıfların tabii artış-

larının azlığı kaidesinin umumi bir mahiyet gösterdiğini kabul etmekle beraber, bu kaidenin bazı istisnaları bulunduğunu da teslim etmek lâzımdır.

Bir çok müellifler tarafından çok defa en aşağı sınıflarda az bir artışa rastlandığı ve bunun yalnız sosyal mevki itibarıyla bir derece üstte bulunan sınıfdakilere nazaran değil, fakat aynı zamanda, en yüksek tabakada bulunanlara nazaran da düşük bulunduğu müşahede edilmiştir. Bu olay, çok sefilane bir hayat tarzının, çok yüksek ölüm ve dolayısıyla az doğum tevhit etmiş olması ile izah edilebilir.

Diğer bir istisna da galipler tarafından tahrip, yağma ve katliam suretiyle zulüm ve itisafa uğratılmış veyahut esaret rejimlerinde olduğu gibi evlenme ve tenasül memnuiyeti tatbik edilmiş bulunan nüfus topluluklarında gerçekleşebilir.

İstisnalar yalnız aşağı sınıfların normalden daha az artmış olmalarından değil, fakat aynı zamanda yüksek sınıfların daha büyük ölçüde üremelerinden de ileri gelebilir. Bu mahiyetteki istisnalar ekonomik mülâhazalar, ailenin emniyeti, sosyal nüfuz veyahut siyasî kuvvet iktidar mülâhazaları ile yüksek sınıflara mensup kimseler tarafından çok sayıda çocuk istenmesinden ileri gelebilir. Bu da umumiyetle, nüfusun ilk evrim safhalarında, bilhassa yeni toprakların istismarıyla meşgul olmaya başladığı zamanlarda, kolayca istismarı kabil servetlerin bolluğundan dolayı, ailenin gelirinin malik olduğu kollar sayısına bağlı olduğu zamanlarda gerçekleşir.

Harici sebeplerin tesiri altında meydana gelen bu istisnalardan başka diğer bir takım deruni sebeplerin etkisi neticesinde meydana gelen istisnalar da vardır.

Yüksek ve aşağı sınıfların aynı ırka değil, başka başka ırklara, en yüksek sınıfların da daimî veya geçici olarak yüksek bir üreme kudretine malik olan çok genç bir ırka mensup olmaları mümkündür. Bu takdirde, çok defa temasa gelen iki ırk birbirlerine sulhen nüfuz etmiyerek hasım kalırlar. Ve yeni sosyal teşekkülde idare eden mevkiinde bulunan genç ırk çoğunluğu teşkil eder. Bununla beraber bu durum geçicidir. Çünkü ya zamanla iki ırk birbirine kaynaşır, ve yahut da sosyal âmiller yüksek sınıfların süratle az artma kaidesine geri dönmelerini intaç eder.

İki ırkın teması neticesinde gerçekleşen bu muvakkat istisna, sert bir kast sistemi içerisinde yaşayan nüfus topluluklarında, bu sistemin cebir ve şiddetle bozulması neticesinde gerçekleşebilir. Bu takdirde ihtilâl neticesinde bir zamanın aşağı tabakaları hâkim sınıf mevkiine geçerler ve muayyen bir devre için nüfusun aşağı tabakalarına düşmüş bulunan eski hâkim ve dejenere zümreye nazaran üstün bir artış gösterebilirler.

Farklı Üremenin Sebepleri:

Bazı müellifler farklı üremenin başlıca sebebinin yüksek sınıfların daha çok şehirlerde oturmaları keyfiyetinde aradılar. Bu mütalâanın ihmal edilemeyeceği şüphesizdir. Filvaki şehir hayatının doğumlar üzerine yıkıcı bir tesiri vardır. Ancak şehirler nüfusunun az üreyişinin ne dereceye kadar buralarda oturan nüfusun yüksek sınıflara mensup olmasından ve bunun aksine olarak yüksek sınıfların az üreyişinin ne dereceye kadar bunların daha çok şehirlerde oturmuş bulunmalarından ileri geldiğini tespit etmek güçtür.

Diğer bir izah şekline göre, tabii istifa aşağı sınıflarda çok şiddetli, yüksek sınıflarda ise hafif olduğundan, yüksek sınıflarda bulunan zayıf fertler yaşarlar ve tedrici bir surette bütün grubun dejenere olmasına sebep olurlar. Tabii istifanın etkilerinin ve sonuçlarının ehemmiyeti inkâr edilemez. Bununla beraber, bu ehemmiyet çok azdır. Filvaki herhangi bir ırk istifa edilmiş olsa bile, gayri müsait bir muhite konduğu zaman nesli bozulur. Halbuki az istifaya uğramış bir ırk müsait bir muhite konduğu zaman nesli iyileşir. Bu husustaki denemeler yalnız nebatlar üzerinde yapılmıştır. Fakat varılan sonuçun bütün uzviyetler için muteber olduğu zannedilmektedir. İnsan cinsinin bu kaideye bir istisna teşkil edeceğini farzettirecek sebepler yoktur.

Pek umumi olan diğer bir izah şekline göre muhtelif sosyal sınıfların üreyişlerinde rastlanan farklar ihtiyarî sebeplere matuf olmasındandır.

Umumiyetle yüksek sınıflara mensup fertlerin bir taraftan karı koca ve ebeveyn olarak kendilerinin ve çocuklarının mevkilerini iyileştirmek için her gün artan endişeleri dolayısıyla çocuklarının sayısını tahdit ettiklerini, diğer taraftan ailenin terbiye seviyesinin düşüklüğü, dinî fikirlerin zayıflığı neticesi olarak birçok kimselerin bekâr kalmakta ısrar ettikleri veya geç evlendikleri tahmin edilmektedir.

Farklı Üremenin Sonuçları:

1 — Yüksek sınıflar az ürediklerinden bu sınıflar yalnız kendi üreme kudretlerine istinaden, nüfus kitlesi içerisindeki kemmi nispetlerini ve adedi varlıklarını muhafaza edemezler. Üreme kudretinin zayıflığından dolayı bu sınıflarda vukua gelen boşlukları doldurabilmek için orta sınıflarla yüksek sınıflar ve aşağı sınıflarla orta sınıflar arasında demografik bir mübadele başlar. Bu mübadele nüfusun muhtelif inkişaf ve tekâmül safhalarına göre muhtelif sınıflar ve çokluklar iktisap eder. Sınıflar arasında içtimaî farkın az bulunduğu ve yüksek sınıfların artışının oldukça kuvvetli bulunduğu ilk devirlerde, aşağı sınıflardan yukarı sınıflara doğru vuku bulan çıkış ceryanı nispeten hafif olur. Ve yüksek sınıflar aşağı sınıfların fazla artışını tamamiyle kendi bünyesi içine alabilecek bir vaziyette bulunmaz. Böyle zamanlarda aşağı sınıflara mensup

fertler harp veya memleket dışına hicret etmek suretiyle devlet sınırları haricine taşmak meylini gösterirler. Bu devir millî yayılma devresidir. Bunu te-kâmül ve inkişaf devresi takip eder. Bu ikinci devrede, yüksek sınıflar evvelki devreye nazaran adetçe artmış fakat üreme kabiliyetleri zayıflamıştır. Aşağı sınıflardan yükselen ve kendi bünyesine intikal eden unsurları kısmen veya tamamen masseder. Aşağı sınıflar ise harp veya harice muhaceret suretiyle en velût unsurlarını kaybetmiş olduklarından, bu sınıflarda doğumlar azalır ve nüfus kitlesi bir muvazene vaziyetine girer. Millî arazi nüfusa kâfi görünür. Fakat bilâhare ekonomik müsavatsızlık şiddetlenmeğe başlar. Bu esnada aşağı sınıflardan yukarı sınıflara doğru çıkış artarsa da, bu çıkış yüksek sınıflarda hergün daha fazla genişleyen boşlukları doldurmaya kâfi gelmez. Bilhassa harice muhaceret de devam ediyorsa, yüksek sınıfların daha çok boş kaldığı görülür. Ve aşağı sınıflardaki nüfusun sayısı içtimâî işlerin normal ceryanı için lâzım olan muvazeneyi temin edecek miktardan aşağı düşer. Bu takdirde demografik sukut başlar.

Demografik mübadelenin kesafeti muayyen zamanlarda, muayyen nüfus kitlelerinin özel şartlarına göre değişir. Ölçülmesi de kolay değildir.

Bazı medenî memleketlerde bu ceryanın hususî anketler vasıtasıyla ölçülmesine çalışılmıştır. Bu anketler çok defa orta, lise ve yüksek tahsil öğrencilerinin ana-babalarının mesleklerini tetkik etmek ve bunlardan % de kaçının yüksek sınıflara, % de kaçının aşağı sınıflara mensup babalardan meydana geldiklerini hesaplamak veyahut evlenen erkeklerin meslekleri ile ana-babalarının mesleklerini mukayese etmek suretiyle yapılır.

Bu konuda birçok memleketlerde yapılan araştırmalar yüksek sınıflara mensup üniversite öğrencileri nispetinin 1/3 etrafında dolaştığını göstermektedir.

Çıkış ceryanına yüksek sınıfların en düşük unsurlarından tereküp eden ve aşağı tabakalara doğru sürüklenen bir iniş ceryanı tekabül eder. Fakat bu ceryan çıkış ceryanına nispetle zayıftır. Bununla beraber bazı hallerde iniş ceryanının çıkış ceryanından daha kesif olabileceğini de hesaba katmak lâzımdır. Bu hal bazı özel şartlar içerisinde yüksek sınıfların çok yüksek bir üreme kudretine sahip oldukları zamanlara tesadüf eder. Bu da yüksek tabakalar arasında aile prestijini muhafaza için çok sayıda çocuğun lüzumlu addedilmesinden ileri gelebilir. Bilhassa iptidaî kabileler için umumî olan bu hallerde en zengin ve kuvvetli ailelere mensup birçok unsurlar servet ve prestijlerini muhafazaya muktedir olamyarak aşağı tabakalara inerler.

2— Farklı üremenin sonuçlarından ikincisi de asil ve necip sınıfların sö-nüp gitmesidir. Bu konuda asilleri bir defa tek bir sınıf olarak, bir defa da

aile adları itibariyle tefrik ederek incelemek lâzımdır. İkinci halde aileler, gerek isimlerin erkek nesli tarafından intikâl etmiş bulunması, gerekse bir kısım ailelerin yeni isimler almış olmaları sebebiyle, sönüp gitme olayının uzun bir zaman devresi zarfında gerçekleştiğini görürüz. Fakat asilleri aile isimleri sayısını üzerine değil de âzalarının sayısı üzerine istinat ederek incelediğimiz takdirde, bunların kendi sınıflarına asil olmayan sınıflardan, gerek evlenme ve gerekse evlât edinme suretiyle yeni kan ithal etmedikleri veya asiller sınıfına yeni aileler ithal edilmediği takdirde kısa bir zaman devresi içerisinde sönüp gittiklerini müşahede ederiz. Asiller sınıfına yeni kan veya yeni aileler ithal keyfyeti muayyen bir yoğunlukla gerçekleşmediği takdirde, asil sınıfının tamamıyla sönüp gittiğine değil, hissedilir derecede azalmasına şahit oluruz. Bu azalış harplerin etkisi altında vahamet kesbetmiş olabilir.

Asillerin sönüp gitmesi az üreme kudretinde bulunmalarının etkisi neticesinde de gerçekleşebilir. İtalyan demograflarından SAVORGAN tarafından doğum rakamlarına istinaden Almanya, Fransa, İskoçya, İngiltere, İrlanda ve Belçika kral aileleri ve prensleri gibi aristokratların yüksek tabakalarının üremeleri tetkik edildi ve netice olarak aristokratların üreyişlerinin umum nüfusun üreyişinden daha az olduğu görüldü.

Asillerin kuvvetli azalışlarının veya sönüp gitmelerinin müşterek tarihî sebepleri de vardır. Eski Romada dahilî harpler muhakemesiz cezalar, asillerin ehemmiyetli bir surette azalmasını intaç etmiştir. Orta çağda malların büyük evlâda intikali müessesesi ve küçük kardeşlerin evlenmemeleri, harpler, düellolar, askerî ve siyasî isyanlar asil sınıfların sayı bakımından azalması üzerine müessir olmuştur.

3 — Farklı üremenin sonuçlarından üçüncüsü servetin toplanmasıdır. Refah içerisinde yaşayan ailelerin üyeleri sayısının azalması, patrimuvanların daha az sayıda kimseler arasında bölünmesi sonucunu tevlit ve dolayısıyla servetin mahdut ellerde toplanmasını intaç eder. Toplanma hâdisesi yalnız demografik âmillerden ileri gelmiş olsa idi, farklı üremenin etkisi altında bir nesilden diğer nesle meydana gelen servet toplanmasını hesap etmek mümkün olabilirdi. Çünkü bu takdirde servetin toplanması yalnız çocuklar sayısının fonksiyonu olarak tahavvül edecekti. Hakikatte servetin toplanması üzerine küçük patrimuvanları yok eden ekonomik buhranların ve diğer bir takım âmillerin de etkisi vardır. Diğer taraftan evlenen çiftlerin servetleri arasında büyük bir korrelâsyon bulunması ve vergilerin müterekki olması servetin toplanmasını frenlemekte, büyük patrimuvanların artmasına mâni olmakta ve küçük patrimuvanların teşekkülüne yardım etmektedir. Fakat bu âmilin etkisi de toplanma temayülünü tamamıyla bertaraf etmekten uzaktır.

4 — Farklı üremenin sonuçlarından en önemlisi aşağı sınıfların ruhi ve fizik vasıflarının tedrici bir surette bütün nüfus kitlesine yayılmasıdır. Bu konuda muhitin mahsulü olan vasıflarla tevarüs veya gelenekten ileri gelen vasıflar arasında bir tefrik yapmak lâzımdır.

Bunlardan muhitin mahsulü olan vasıfların daha müsait bir muhite geçtikçe hafifledikleri söylenebilir. Filvaki aileler sosyal mevki itibariyle yükseldikçe, onların refahsızlık şartları ile az çok doğrudan doğruya ilgili bulunan doğum fazlalığı, ölüm çokluğu, kültür ve terbiye noksanlığı gibi nitelikleri gaip olur veya hiç olmazsa hafifler. Bunlar tevarüs ve gelenekten doğan vasıflarını ise muhafaza ederler. Sosyal mübadele şiddet kesbettiği zaman aşağı sınıfların vasıfları birkaç nesil sonra, bütün milletin fizyonomisini değiştirecek derecede süratle yayılır.

Bu mütalâalara dayanarak, birçok olayları aydınlatmak, meselâ mağlûp ırkların antropolojik vasıflarının neden baki kaldığını, galip ırkların ise bu vasıflarından neden pek az iz bıraktıklarını izah etmek mümkündür. İtalyada birbirini takip eden istilâlara rağmen müstevlilerin vasıflarından hiç bir iz kalmadığı halde, eski Akdeniz tipinin baki kalması bunun karakteristik misalinini teşkil eder.

Nüfusun bilhassa aşağı tabakalarının bağlı buldukları çok eski folklorların devam etmesi, geleneğin geniş ölçüde yayılmasını temin eden üreme farkından ileri geldiği söylenebilir.

Fikirler ve inanışların kökleşmesi sebebini de farklı üremede aramak lâzımdır. Eski Romada, Hıristiyanlık, her gün artan bir süratle azalmakta bulunan Roma halkının, yüksek sınıfları tarafından uğradığı muhalefete rağmen, aşağı sınıfların kuvvetli üreme kabiliyetleri sayesinde ve pek kısa bir zaman içerisinde yayılmıştır.

Bir dilin yayılması da o dili konuşan nüfusun veya nüfus grubunun üreme kabiliyetine sıkı bir surette bağlıdır.

Bazan birçok mühim tarihî hâdiselerin cereyan ettiği muayyen bir mıntakada yaşayan halk zamanla kendilerini hüküm altına almış olanların antropolojik vasıflarını muhafaza etmemekle beraber onlar tarafından zorla kabul ettirilmiş dili muhafaza edebilirler. Meselâ bugün İngilterede CORN WALL de ve GAL de müstevli seltlerin vasıfları tamamiyle ortadan kalkmış olmakla beraber bu mıntakalarda selt lisanı konuşulmaktadır. Bundan dolayı ırk tasniflerini dil benzerliğine veya farklılığına istinat ettirmekten sakınmak lâzımdır.